

ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОИЗВОДЊЕ ШУМСКОГ САДНОГ МАТЕРИЈАЛА И ЊЕНО ФИНАНСИРАЊЕ

ДРАГАН НОНИЋ,
НЕНАД РАНКОВИЋ

Извод: Имајући у виду један од најважнијих досадашњих циљева шумарске политике у Србији, а то је постизање просечне шумовитости од око 40% до 2050. године, потребно је размотрити неке основне претпоставке које су неопходне за његово постизање. Веома важни фактори који утичу на то су организација и облици финансирања расадничке производње. Као одраз њиховог утицаја, посматрани су обим производње садног материјала, реализација и залихе, са једне стране, и облици финансирања и стимулације, са друге. При томе су изнесена и нека искуства из ЕУ земаља, као могући узорци у побољшању стања у овој области шумарства.

Кључне речи: организација, производња, саднице, пошумљавање, реализација, залихе, финансирање

ORGANISATION AND FINANCING OF FOREST SEEDLING PRODUCTION

Abstract: Bearing in mind that one of the most important goals of forest policy in Serbia so far, i.e. the achievement of average forest cover percent of about 40% till 2050, it is necessary to consider some of the major prerequisites of its realisation. Very important factors are the organisation and forms of financing of nursery production. As the reflection of their influence, the scope of planting material production, realisation and supplies have been analysed on the one hand, and the forms of financing and stimulation, on the other hand. Also, some EU experiences have been presented as the potential models for the improvement of the state in this sphere of forestry.

Key words: organisation, production, seedlings, afforestation, realisation, supplies, financing

1. УВОД

Просторним планом Републике Србије (1996/в), планирано је да се до 2050. године степен шумовитости Републике подигне на 41,4%, што указује да је годишње неопходно подизати преко 25.000 ха нових шума. Међутим, због минималних износа средстава која се тренутно издвајају за ове намене, годишње се подиже нешто мање од 2.000 ха. Радови се делом финансирају из буџета*, а делом од средстава корисника. Такође, за ове намене користе се и средства од накнада.

Др Драган Нонић, асистент, и др Ненад Ранковић, редовни професор, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд

У финансирању, буџетска средства учествују са око 60%.

** Средства накнада и средства буџета Републике Србије користе се за финансирање послова од општег интереса, а услове и критеријуме за доделу и коришћење ових средстава утврђује надлежно Министарство (сада Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде).*

Међу првим радовима за које је држава обезбеђивала наменска средства за финансирање били су пошумљавање голети и мелиорација деградираних шума и шикара и то на државном и друштвеном земљишту. Што се тиче приватних шума, „...пошумљавање голети на приватном земљишту као и унапређивање приватних шума, све до краја 1989. године није финансирано из средстава државе” (Јањић, Дражић, Тешић, 1996). Тек у периоду након 1990. године обезбеђивана су средства из Фонда за шуме и за учешће у финансирању пошумљавања на приватном земљишту и то, углавном, преко обезбеђивања бесплатних шумских садница, да би власници земљишта својим средствима или својим радом извршили садњу тих садница (1996/б).

Имајући ове чињенице у виду, указује се потреба да се анализирају и разјасне неки од фактора који утичу на овакво стање и сагледају мере и могућности за његово унапређење. Како су организација и финансирање пошумљавања међу првима од којих треба поћи у оваквим анализама, то се и у овом раду даје кратак осврт на ове основне факторе и чини покушај да се објасни њихова улога и деловање у процесу проширивања шумских површина у Србији.

2. ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОИЗВОДЊЕ ШУМСКОГ САДНОГ МАТЕРИЈАЛА У ЈП „СРБИЈАШУМЕ“

Постојећа организација газдовање државним шумама у Србији, обухвата: 8 јавних предузећа (ЈП „Србијашуме“, ЈП „Војводинашуме“, 5 ЈП Националних паркова), водопривредне и пољопривредне организације и Шумарски факултет Универзитета у Београду. У складу са одредбама Закона о утврђивању одређених надлежности Аутономне покрајине, четири шумска газдинства са територије Војводине и „Србијашуме-Ловотурс“ издвојили су се крајем 2002. године из састава ЈП „Србијашуме” и формирала ново јавно предузеће - ЈП „Војводинашуме“.

ЈП „Србијашуме“ данас газдује са државним шумама, које се налазе у оквиру шумских подручја на територији Централне Србије, без покрајина. Ту су интегрисане најважније функције, односно делатности шумарства. Предузеће обавља стручно-техничку службу за државне и приватне шуме, одређене државно-административне функције, власничко-управљачке функције (у име државе као власника државних шума), и производно-комерцијалне делатности на подручју шумарства, ловства и другим подручјима.

Организационе целине, које чине унутрашњу организацију ЈП „Србијашуме”, су:

- делови предузећа (Шумска газдинства, Биро за планирање и пројектовање у шумарству, „Србијашуме-промет“ и Заштитна радионица);
- радне јединице (Шумске управе и остале радне јединице).

Формирањем ЈП „Србијашуме“ 1991. године, већи део шумских расадника нашао се у саставу овог предузећа (по броју 40%, а по површини око 50% укупних расадника у Србији). Број расадника по шумским газдинствима у Србији приказан је у табели 1 (дају се и подаци за газдинства која се више не налазе у саставу ЈП „Србијашуме”).

У Србији постоје још шумски расадници Покрета горана (40 расадника), Водопривредног предузећа (7 расадника), Института за шумарство (3 расадника) и Института за тополарство (1 расадник), као и бројни приватни расадници (знатан део њих производи претежно хортикултурни и воћарски садни материјал). Расадници којим газдују друге организације заузимају површину од око 400 ha.

Табела 1 - Број расадника по шумским газдинствима у Србији (2002. год.)

Table 1 - Number of nurseries per forest estates in Serbia (2002)

№	Шумско газдинство			Шумско подручје
	Назив	Седиште	Број расадника	
1.	Врање	Врање	4	Јужноморавско
2.	Шума	Лесковац	3	Јабланичко
3.	Пирот	Пирот	3	Нишавско
4.	Ниш	Ниш	5	Моравско
5.	Топлица	Куршумлија	1	Топличко
6.	Тимочке шуме	Бољевац	4	Тимочко
7.	Северни Кучај	Кучево	2	Севернокучајско
8.	Јужни Кучај	Деспотовац	1	Јужнокучајско
9.	Расина	Крушевац	8	Расинско
10.	Столови	Краљево	1	Доњеибарско
11.	Шумарство	Рашка	2	Горњеибарско
12.	Крагујевац	Крагујевац	3	Шумадијско
13.	Голија	Ивањица	8	Голијско
14.	Ужице	Ужице	5	Тарско-златиборско
15.	Пријеполје	Пријеполје	-	Лимско
16.	Борања	Лозница	3	Подрињско-колубарско
17.	Београд	Београд	1	Посавско-понунавско
Укупно ЈП „Србијашуме“			54	-
18.	С. Митровица	С. Митровица	3	Сремско
19.	Банат	Панчево	4	Банатско
20.	Сомбор	Сомбор	6	Севернобачко
21.	Нови Сад	Нови Сад	5	Јужнобачко
Укупно ЈП „Војводинашуме“			18	-
22.	Гњилане	Гњилане	-	Поморавско
23.	Штрпце	Штрпце	-	Неродимско-лепеничко
24.	Призрен	Призрен	1	Шарско-подримско
25.	Пећ	Пећ	5	Проклетијско-бистричко
26.	Лепосавић	Лепосавић	-	Ибарско
27.	Приштина	Приштина	-	Косовско
Укупно Косово и Метохија			6	-
Σ БР. РАСАДНИКА У ШУМ. ГАЗДИН.			78	-

Извор: Интерна документација ЈП „Србијашуме“

Највећи број расадника који су у саставу ЈП „Србијашуме“ налази се у шумској области западна Србија (16 расадника или 20,5%), док се у шумској области јужна Србија газдује са само 6 расадника (или 7,7%). Према односу заступљености шума и шумских земљишта, са једна стране, и заступљености расадничких површина, са друге, у области северне Србије знатно је више расадника (што је резултат чињенице да за производњу истог броја меких лишћара треба више простора у односу на четинаре), док је тај однос у областима централне и јужне Србије знатно неповољнији.

На основу расположивих података укупна површина расадника у оквиру јединственог ЈП „Србијашуме“ износила је 429,58 ha. Од тога 73,3% је отпадало на производну (314,89 ha), а 26,7% (114,69 ha) на непроизводну површину, што је задовољавајући однос (оптимални однос производних и непроизводних површина је 67%:33%).

Вертикална распрострањеност расадника указује да је највећи број расадника заступљен у појасу до 200 m надморске висине (24 расадника, или 40%), што је условило да се у њима производе искључиво саднице меких лишћара.

Од свог формирања ЈП „Србијашуме“ производња садног материјала се повећавала из године у годину, са великим учешћем (87%) садница четинара, углавном класичних - нешколованих и релативно слабијег квалитета. По броју произведених садница ови расадници су представљали значајан фактор производње шумског садног материјала (око 80%).

Табела 2 - Производња, реализација и залихе садног материјала (дрвеће) у ЈП „Србијашуме“ у периоду 2002-2003. год.

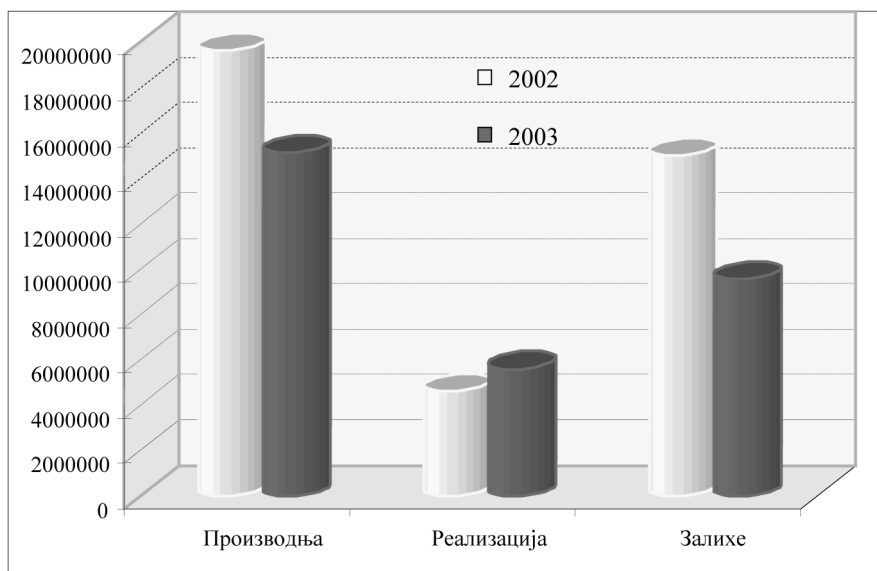
Table 2 - Production, realisation and supplies of planting material (trees) in SE „Србијашуме“ during the period 2002-2003

Назив	Година		однос 03/02	
	2002.	2003.		
Производња	лишћари	4912500	1755457	35,7
	четинари	14729301	13393298	90,9
	укупно	19641801	15148755	77,1
	однос Л/Ч	33,4%	13,1%	/
Реализација	лишћари	1587614	1149088	72,4
	четинари	3044949	4449164	146,1
	укупно	4632563	5598252	120,8
	однос Л/Ч	52,1%	25,8%	/
Залихе	лишћари	3324886	606369	18,2
	четинари	11684352	8944134	76,5
	укупно	15009238	9550503	63,6
	однос Л/Ч	28,5%	6,8%	/
Однос залихе/производња		76,4%	63,0%	/
Однос реализација/производња		23,6%	37,0%	/

Извор: интерна документација ЈП „Србијашуме“ и калкулације аутора

Када се посматра садашња ситуација, запажа се (табела 2) да је производња на нивоу 15-20 милиона садница годишње, што узимајући у обзир просечну густину садње од $2500 \text{ ком} \cdot \text{ха}^{-1}$, одговара обиму пошумљавања од око 8000 ха годишње. Ако се узме у обзир да се у Србији средином 80-их година просечно пошумљавало око 20.000 ха годишње, као и да за остварење степена шумовитости од 40% потребно барем 25.000 ха годишње, овакав обим производње очигледно одговара знатно мањем обиму пошумљавања, што није у складу са задатим циљем.

Са друге стране, у обе посматране године се може констатовати веома мала реализација (23,6% у 2002. години и 37,0% у 2003. години), односно јако велике залихе (76,4% у 2002. години и 63,0% у 2003. години), што говори да је обим пошумљавања знатно мањи у односу на остварени обим производње садница. Судајући по реализацији, обим пошумљавања би требало да се креће око 1800-2200 ха годишње. То, такође, указује на велики пад обима пошумљавања и на постојање значајних проблема који се дешавају у овом сегменту шумарства.

Графикон 1 - Производња, реализација и залихе садног материјала (дрвеће) у 2002. и 2003. години у ЈП „Србијашуме“

Diagram 1 - Production, realisation and supplies of planting material (trees) in 2002 and 2003 in SE „Srbijašume“

Када се посматра однос лишћара и четинара запажа се да четинари доминирају у производњи (лишћари чине свега 33-13% од производње) и реализацији (интересантно је да у 2002. години реализација лишћара, пропорционално посматрано, достиже нешто преко 50% од реализације четинара). Нешто већи удео лишћара у реализацији у односу на производњу говори да се у пошумљавању у извесној мери повећава њихов удео.

Високе залихе садног материјала (дрвеће) указују на могућност финансијске неефикасности ове производње, чиме се ограничава њено унапређење и развој и ограничава улога у постизању шумовитости од око 40%.

Када се посматра однос 2002. и 2003. године, запажа се да је у 2003. години смањен обим производње, али је повећан степен реализације, тако да су залихе нешто мање него у 2002. години. То говори о покушају да се ускладе производња и реализација (потрошња) са основним циљевима да се смање финансијски губици који неминовно настају у условима постојања великих залиха нереализоване производње.

3. ФИНАНСИРАЊЕ ПОВЕЋАЊА ШУМОВИТОСТИ

Чињеница да су код нас током пет деценија након Другог светског рата држава и сви други привредни субјекти кроз различите форме (буџет, фондови, итд.) учествовали у финансирању ових радова (претежно у државном сектору власништва), указује на постојање свести о томе да шумарство сопственим средствима (из текуће производње) не може успешно реализовати потребан обим пошумљавања. Ако је познато да таквих облика пратиципације у финансирања пошумљавања нема већ скоро једну деценију и да се највећи део ових радова обавља сопственим средствима јавних предузећа, онда се тиме може у великој мери објаснити значајно опадање обима пошумљавања у последњој деценији.

Са друге стране, улагања у пошумљавање у приватном сектору власништва нису никада била атрактивна и увек је био велики проблем активирања њихових власника на подизању производних потенцијала и поправци стања сопствених шума. То, пре свега, подразумева да нису били спремни да улажу сопствена финансијска средства за те сврхе.

Имајући у виду оба ова фактора, са једне стране, и основни циљ шумарске политике о постизању оптималне шумовитости, са друге стране, јасно је да се морају предузимати озбиљне и хитне мере, и у државном и у приватном сектору власништва, ради поправке стања и заокретања неповољних трендова. У том смислу треба користити сва сопствена претходна искуства, као и искуства развијених земаља (Европска Унија) и земаља које се успешно развијају у процесу привредне трансформације (транзиције).

Процес прикључивања ЕУ, везан је са потпуним напуштањем досадашњих репресивних мера и неефикасне подршке у пољопривреди (премије, регреси) и шумарству, и прелазак на подстицајни систем подршке који укључује ослобађање од пореза, учешће државе са бесплатним садницама, семеном, учешћем у трошковима, итд. Једна од темељних глобалних (преко Агенде 21) и европских обавеза (преко резолуција из Страсбура и Хелсинкија) је свестрано подстицање одрживог и вишенаменског газдовања шумама.

Материјални подстицај власника шума за одрживим газдовањем у ЕУ је постигнут (делимично) преко Стратегије шумарства и одговарајућих регулатива и програма руралног развоја. Тако, уредба „Помоћни нацрт ЕУ за мере у шумарству и пољопривреди“ (2080/92), омогућује финансијску помоћ за унапређење оних облика сеоских газдинстава којима ће се успо-

ставити еколошка равнотежа и спречити ефекат стаклене баште и штетног деловања CO₂. Подршка се остварује путем уговора, а обухвата покривање трошкова пошумљавања, одржавања, губитка у приходима од пошумљених пољопривредних подручја, као и улагање у мере заштите од пожара.

Програми за пошумљавање покривају читаво подручје ЕУ, и то за подручја од посебног значаја, ЕУ финансира 75%, а за остала подручја 50% трошкова.

Кроз ЕУ уредбу „Развој и унапређење шума” (1610/89), законским мерама се омогућује заступљеност шума у оквиру оперативних програма за рурална и неразвијена подручја. Предност се даје програмима на којима шумарство може допринети развоју привређивања и креирању нових радних места, подручјима на којима треба зауставити ерозију и заштитити земљиште и воде, као и подручјима која могу унапредити улогу шума у туризму и рекреацији (Мартић, 2001).

У Словенији је власницима шума, дато право на различиту врсту материјалне помоћи, која се може класификовати у четири групе:

I право на надокнаду за трошкове шумско-узгојних и заштитних мера (потпуну или делимичну);

II право на субвенције за конверзију деградираних шума, санацију оштећених шума и изградњу шумских путева;

III право на пореске олакшице, а у неким случајевима и трајно ослобађање од пореза;

IV право надокнаде за умањен принос у шумама са посебном наменом.

Материјални подстицај може бити обезбеђен у садницама или као новчана помоћ. Држава финансира и суфинансира мере у шумарству на основу плана газдовања шума, других оперативних планова и годишњих инвестиционих планова за шуме, израђених уз помоћ шумарске службе.

Удео трошкова које сноси држава, зависи од следећих критеријума:

- врсте мера;
- важности социјалних и еколошких функција шуме;
- величине поседа (само власници са преко 100 ha производних шума имају право на суфинансирање);
- социјално-економске категорије власника (субвенција се повећава до 30% за власнике који су становници демографски угрожених подручја).

Пошумљавање површина приватних поседа је специфичан проблем, врло деликатан са правног и социјалног аспекта. У приватном сектору, треба осмислити на који начин заинтересовати власнике парцела за подизање шума, како би се ови радови обављали на знатно већој површини него до сада.

С обзиром да је приватна својина неприкосновена, и да важи начело добровољности власника да прихвати обавезу пошумљавања, држава треба да стимулише власнике да сами пошумљавају, или дозволе (ако су старачка домаћинства) да њихове површине пошуме шумарске или горанске организације, не задирући наравно, у интегрално право власника над својим поседом и право коришћења производа из будућих шума. У тим случајевима трошкови набавке садног материјала, стручне помоћи, па и укупни

трошкови пошумљавања, требали би се обезбедити из државних фондова подршке.

То указује, да поред задатака и обавеза власника шума, реализација таквих послова није могућа без активног утицаја и учешћа државе у стварању неопходних услова за остваривање планираних мера. Помоћ државе треба да буде дугорочна и перманентна, јер је унапређење стања приватних поседа, због природе послова, дугорочни процес са континуираном реализацијом предвиђених мера.

При томе треба истаћи да су још одредбе Закона о шумама из 1929. године (1930), стимулативно деловале на власнике у погледу радова на пошумљавању. Власник земљишта је био ослобађан плаћања приноса на управу, пошумљавања су помагана и садницама, стручном помоћи, затим ослобађањем од пореза за време од 40 година по истеку године у којој је био постигнут потпун обраст у новонасталој култури и слично.

С обзиром да је највећа потенцијална производња дрвних и осталих шумских производа у Србији, у шумама које су у приватном власништву, неопходно је донети мере које ће стимулисати њихове власнике да промене намену и пошуме оне делове својих парцела који су за то погодни.

У мере подршке, које су потребне за успешно постизање ових циљева спадају:

- подизање нивоа знања власника у вези са шумом и њеним функцијама;
- ослобађање од пореза у одређеном временском периоду (напр. за плантаже - 10 година, економске шуме - 20 и заштитне шуме - 30 година) после подизања шумских култура;
- суфинансирање пошумљавања (обезбеђивање израде елабората за пошумљавање, садног материјала) и неге засада у млађем добу;
- суфинансирање и изградња шумских путева на подручјима где се обавља пошумљавање;
- финансирање и обезбеђење извршења стручно-техничких радова у старачким домаћинствима и брдско-планинском подручју;
- организовање јавних радова на подизању, нези и заштити шума и култура у приватном сектору, итд.

Може се уочити, да је за успешну реализацију послова на унапређењу стања приватних поседа (у овом случају послова пошумљавања), потребна комплексна примена различитих мера подршке, како директних (ослобађање од пореза, финансирање и суфинансирање), тако и индиректних (подизање нивоа знања власника).

Основна улагања у највећи део ових радова су једнократна, кроз оснивање шумских засада и изградњу шумских путева, која представљају највеће износе потребних средстава. Пошто се овде ради о врло дугорочним улагањима, где се први директни новчани приходи од новоподигнутих шума могу очекивати тек после 40-50 година, а еколошке користи већ након 3-4 године, онда је јасно да држава треба да својим средствима (ванбуџетским и буџетским), буде покретач интензивирања радова на повећању површина под шумама и унапређењу постојећег стања приватних шума.

4. ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧЦИ

Постојеће стање расадничке производње упућује на потребу њене функционалне реорганизације кроз програм рационализације (производња садног материјала треба да се концентрише у мањем броју, већих и савремено опремљених расадника), као и унапређење производне организације, пре свега, набавком неопходне техничке опреме, испуњавањем стандарда квалитета и програма усавршавања кадрова.

Произведени садни материјал би требао да задовољава прописане стандарде квалитета, при чему оријентација производње мора да иде у правцу усвајања стандарда ЕУ, и увођења одговарајуће технологије производње у складу са задовољавањем тражених критеријума.

Такође, потребно је у великој мери побољшати неповољну кадровску структуру (око 60% расадника у државном сектору воде, углавном, шумарски техничари и КВ радници, велики је број привремено запослених радника, итд.). За успешну организацију расадничке производње, неопходно је да се за вођење расадника специјализују инжењери из области семенарства и расадничке производње.

Да би се оваква ситуација променила и да би се расадничка производња развијала потребно је створити услове за развој тржишта ових производа, што подразумева, пре свега, подстицање повећања обима пошумљавања, нарочито у приватном сектору.

Постизање боље шумовитости и знатно веће производње дрвета, као и циљева везаних за боље коришћење функција и утицаја шума на животну средину, зависе, пре свега, од воље и могућности власника, као и од мера којима ће се власници стимулисати да на најбољи начин користе своја шумска земљишта.

Међутим, без активног учешћа државе и њеног опредељења, да се успостави програм мера економске политике који ће обезбедити финансијска средства и друге материјалне претпоставке, не може се очекивати успешна реализација постављених циљева у шумарству приватног сектора. Држава мора да мерама економске и шумарске политике створи реалне услове за обезбеђење сталних и дугорочних финансијских средстава као и субвенција, кредитних и пореских олакшица, за власнике приватних шумских поседа.

Државне мере би требало најпре усмерити у правцу стимулације државног сектора за повећање обима ових радова. Основна мера би била финансијске природе, односно да држава једним делом из буџета, а знатно већим делом усмеравајући средства од различитих донација (пре свега за унапређење еколошких услова) покрене улагања у ову врсту радова.

Након тога, уз паралелно обезбеђење услова за сасвим другачију организацију приватног сектора шумарства, може се очекивати и пораст заинтересованости за самосталним или финансијски потпомогнутим улагањима у обимнија пошумљавања у приватном сектору власништва.

Тиме ће се развијати и тржишни односи, како на страни произвођача садница (државни и приватни расадници) тако и на страни потрошача садница (државна предузећа за газдовање шумама и приватни шумовласници - као удружења и појединци). Тада би се финансијска потпора државе (бу-

цет) могла циљно смањивати, као и обим њеног учешћа, препуштајући постепено тржишним механизмима да регулишу те односе.

Кроз подстицање производње садница, треба развити и интерес приватног сектора за бављење овим послом, односно припремити одређени број стимулативних мера (финансијских и административних олакшица) за подстицање оснивања приватних расадника.

ЛИТЕРАТУРА

- (1930): *Закон о шумама са њумачем, уредбама и правилницима*, Шумарски закони и прописи I, Министарство шума и рудника, Тисак закладе тискаре народних новина, Загреб (323).
- (1991): *Закон о шумама*, Службени Гласник Републике Србије бр. 46, од 31. Јула 1991, Београд.
- Јањић, С., Дражић, М., Тешић, Ж. (1996): *Улога и значај државе у проширењу шумског фонда, заштите и унапређења шума*, Зборник радова са саветовања „Шуме Србије - стање, пројекција развоја до 2050. године и очекивани ефекти“, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“, Београд (21-40).
- Мартинић, И. (2001): *Шумарска политика - господарење шумама пред многим изазовима*, Знанствена књига „Знаност у потрајном господарењу хрватским шумама“, Шумарски факултет Свеуниверзитета у Загребу, Шумарски институт Јастребарско, Загреб (597-604).
- Nonić, D., Ranković, N., Petrović, N. (2001): *Ökonomische Leistungen der Staatsforstverwaltung in Serbien*, „Ökonomische Leistungen der Staatsforstverwaltung, Europaforum Forstverwaltung“, Verlag Dr. N. Kessel, Remagen-Oberwinter
- (1996/а): *Програм развоја шумарства 1996-2000*, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“, Истраживачко-развојни центар, Београд (135).
- (1996/б): *Програм заштите и унапређења шума у периоду 1996-2000. године, са дугорочном пројекцијом до 2050. године (делатности фонда за шуме)*, Република Србија - Фонд за шуме, Београд (91).
- (2002/а): *Програм развоја шумарства 2001-2005*, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“, Београд (111).
- (1996/в): *Просјорни план Републике Србије*, Службени гласник РС 13, Београд (72).
- Ранковић, Н., Вучковић, М., Нонић, Д. (2000): *Шуме и шумарство*, Југословенски преглед бр. 3, год. XLIV, Београд (65-94).
- (2003/б): *Стратегијски план 2003-2005. године*, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ са п.о., Београд (36).
- Ферлин, Ф. (2001): *Међународне иницијативе с подручја заштите, потрајног газдовања и биодиверзитетна шумских екосистема и њихово укључивање у законодавство и политику шумарства ентеријера Босне и Херцеговине*, Шума бр. 2, Друштво шумарских инжењера и техничара Републике Српске, Соколац (85-106).

ORGANISATION AND FINANCING OF FOREST SEEDLING PRODUCTION

Dragan Nonić, Nenad Ranković

Summary

The realisation of one of the most important goals of forest policy - forest cover percentage of about 40% in 2050, is conditioned by numerous technological and economic-organisational factors. An especially significant problem is to provide the required planting stock (seedlings) and the capacities and conditions of its production.

The production of nursery stock in Serbia is predominantly related to the sector of state property and dictated by the demands of state enterprises. Based on the available data, it is evident that nursery capacities have been dimensioned for a considerably larger scope of afforestation than it is the case now, so there are significant supplies of unrealised production. This is a serious obstacle to the successful function of nurseries by market principles and for the improvement of seedling production in the above aim.

Some of the main reasons for this situation are the problems of afforestation financing (lack of stable financial sources), which resulted in the reduction of the scope of afforestation during the past decade. An especially unsolved issue is the participation in the financing of these works by the wider social community, primarily the State and other subjects outside forestry. Without their participation and assistance, it is difficult to achieve the planned goal of the optimal forest cover.

Also, the ownership structure and the provision of measures and conditions for the involvement of private forest owners in the process of afforestation are additional factors which, according to the present situation, have an unfavourable trend. The lack of measures for the encouragement of private forest owners for the afforestation of their estates is narrowly related to the lower interest in the establishment of private nurseries, because the possibilities of a greater seedling demand have decreased. This generates a low number of participants in the seedling trade (low number of buyers and low number of producers in the private sector), so the revival of market relations in this sector of forestry is considerably aggravated.

